

2. Виртосу Ірина. Дзеркало прав людини. *Дзеркало тижня*. Режим доступу: <https://dt.ua/SOCIUM/dzerkalo-prav-lyudini-268851.html> (дата звернення 18.04.2021).

3. Сипченко Інна. Права людини і журналістика: від закономірностей до включення в механізми захисту прав. *Права людини та мас-медіа в Україні: Збірник конспектів лекцій [Тексти]* / Авт. кол. За ред. Виртосу І., Шендеровського К. Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. 2018.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ДОСВІД ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Борискін С. А.

голова Рівненського окружного адміністративного суду

Гаврилюк В. В.

студент 4 курсу

юридичного факультету

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

У Литовській Республіці питання щодо реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю охоплюються комплексною державною системою соціальної інтеграції, яка включає в себе значну кількість різноманітних сфер та векторів управління. Дана система складається зі сфер надання послуг (медичних, реабілітаційних, соціальних, освітніх); задоволення особливих потреб засобами спеціальної допомоги; надання соціальної підтримки та захисту; надання пенсій та інших виплат, пільг; підтримки та сприяння працевлаштуванню; забезпечення рівних прав і можливостей для участі у всіх галузях життя суспільства тощо.

Окреслена комплексність системи соціальної інтеграції осіб з інвалідністю закономірно передбачає об'ємне та різногалузеве нормативно-правове регулювання, яке знаходить своє відображення у низці відповідних актів. Так, ключовим є Закон «Про соціальну інтеграцію осіб з інвалідністю», який регламентує основні засади реалізації та здійснення державної політики щодо забезпечення, гарантування і захисту прав осіб з інвалідністю.

Зазначений Закон, зокрема, доповнюють закони «Про соціальні послуги», «Про соціальні підприємства», «Про державну соціальну допомогу та пільги», «Про транспортні пільги», «Про сприяння працевлаштуванню», «Про зайнятість», «Про рівні можливості», а також суттєва кількість підзаконних нормативно-правових актів.

Профільний Закон Литовської Республіки «Про соціальну інтеграцію осіб з інвалідністю», на відміну від вітчизняного Закону «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-ХІІ, вирізняється логічною структурою та конкретизацією окремих питань. Зокрема, ч. 1 ст. 16 цього Закону визначає, що управління соціальною інтеграцією осіб з інвалідністю у Литовській Республіці включає планування, в тому числі стратегічне, адміністрування, організацію заходів щодо соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, розподіл повноважень і відповідальності, а також контроль за реалізацією та виконанням відповідних заходів і проєктів [3].

Водночас, ч. 2 ст. 16 профільного Закону закріплює перелік органів публічної влади, уповноважених на формування та реалізацію державної політики у сфері соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, серед яких: 1) уряд; 2) Міністерство соціального захисту та праці; 3) інші міністерства в рамках своєї предметної компетенції; 4) Департамент у справах осіб з інвалідністю; 5) Служба оцінки інвалідності та працездатності; 6) органи місцевого самоврядування; 7) асоціації (об'єднання) осіб з інвалідністю [3]. При цьому, більшість з наведених суб'єктів мають суттєву контрольно-наглядову компетенцію.

Додатково, наведена система підкріплюється урядовим колегіальним консультативно-дорадчим органом – Радою у справах осіб з інвалідністю, яка формується із представників державних інституцій, асоціацій (об'єднань) осіб інвалідністю, муніципалітетів та наукової спільноти. Головне завдання даної Ради – загальнономасштабне вивчення (аналіз) питань, пов'язаних із реалізацією державної політики у сфері соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Відтак, Рада у справах осіб з інвалідністю вправі: а) здійснювати національний моніторинг дотримання прав і свобод цих осіб, в тому числі у контексті реалізації відповідного законодавства та Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю; б) координувати та перевіряти стан виконання спеціальних державних заходів у цій сфері; в) надавати пропозиції та рекомендації органам публічної влади [3]. Тобто, фактично Рада у справах осіб з інвалідністю є органом загальної контрольної компетенції, юрисдикція якої охоплює всю систему соціальної інтеграції. Також варто відзначити, що Рада у справах осіб з інвалідністю Литовської Республіки, на відміну від українського аналогу – Ради у справах осіб з інвалідністю Кабінету Міністрів України, є постійно діючою, а не тимчасовою, та

визначена у ст. 17 профільного Закону «Про соціальну інтеграцію осіб з інвалідністю» як окремий цільовий суб'єкт, що об'єктивно підкреслює її вагомість.

Таким чином, окреслене дозволяє зробити попередній висновок про певну сталість системи суб'єктів у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю, адже їх перелік передбачений профільним нормативно-правовим актом, що, відповідно, детермінує визначення та закріплення конкретних завдань за кожним із них. У свою чергу, існування на постійній основі колегіального консультативно-дорадчого органу свідчить про усвідомлення, що реалізація та захист прав осіб з інвалідністю є не просто нагальним завданням, а постійним процесом, який потребує комплексного аналізу відповідної проблематики та вироблення ідеології його забезпечення. З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне перейти відповідні аспекти до вітчизняної моделі.

Серед іншого центральну роль у сфері реалізації та захисту прав осіб з інвалідністю відіграє Міністерство соціального захисту та праці Литовської Республіки, яке, як і в більшості країн світу, є профільним органом, в тому числі й з питань здійснення відповідного контролю. Дане Міністерство загалом має типові, як для такої інституції, функціональні повноваження та, зокрема, здійснює контроль у всіх галузях системи соціальної інтеграції осіб з інвалідністю (приміром щодо соціального захисту; надання послуг; системи встановлення інвалідності та визначення рівня непрацездатності; реабілітації; працевлаштування та зайнятості; охорони праці; соціального та пенсійного страхування; пенсійного забезпечення; надання допомоги, компенсацій і пільг; забезпечення житлом; забезпечення рівних можливостей тощо) [6].

Конкретизація низки повноважень цього Міністерства знаходить своє відображення у діяльності окремих органів, які спрямовуються та координуються ним. Так, у Литовській Республіці додатково утворені:

1. Департамент у справах осіб з інвалідністю Міністерства соціального захисту та праці, який, незважаючи на його назву та організаційно-правову форму, є окремою публічною установою, що має власні герб, печатку, банківський рахунок. Даний Департамент фактично є повністю спеціалізованим суб'єктом, а одним із його провідних завдань визначено контроль та моніторинг виконання заходів, програм та проєктів, які здійснюються в межах національної системи соціальної інтеграції осіб з інвалідністю [3].

2. Департамент з питань нагляду за наданням соціальних послуг Міністерства соціального захисту та праці, який за своїм правовим статусом подібний зазначеному вище Департаменту, тобто є окремою установою. Правовою основою для діяльності цього суб'єкта являються Закони Литовської Республіки «Про соціальну інтеграцію осіб з

інвалідністю» та «Про соціальні послуги» у відповідності до яких він: а) здійснює контроль та моніторинг надання соціальних послуг; б) оцінює якість надання соціальних послуг; в) здійснює ліцензування відповідної діяльності та подальший контроль за дотриманням ліцензійних умов суб'єктами, які надають соціальні послуги; г) проводить атестацію соціальних працівників та інше [3; 4]. З огляду на повноваження означеного Департаменту, простежується його подібність з нещодавно утвореною в Україні Національною соціальною сервісною службою, проте литовський суб'єкт, насамперед, є органом контрольного, а не сервісного спрямування, що дозволяє йому більш ефективно забезпечувати захист прав осіб з інвалідністю.

3. Державна інспекція праці Литовської Республіки, яка за своїм функціональним кейсом майже аналогічна Державній службі України з питань праці, тобто вона здійснює контроль за дотриманням трудових прав осіб з інвалідністю, умовами праці, охороною праці, дотриманням трудового законодавства та іншим [5].

4. Комісія з питань розгляду спорів при Міністерстві соціального захисту та праці Литовської Республіки, яка є суб'єктом позасудової юрисдикції, що уповноважений здійснювати розгляд спорів між особою, пенсійною або соціальною установою, а також виступає як апеляційна інстанція при оскарженні рішень Служби оцінки інвалідності та працездатності [3; 1]. Тобто, якщо особа з інвалідністю вважає, що її права та/або законні інтереси порушуються, то вона може використати заходи неюрисдикційного захисту своїх прав.

Таким чином, під егідою Міністерства соціального захисту та праці Литовської Республіки функціонує дієва система контрольних інституцій, яка здатна повною мірою забезпечувати реалізацію та захист прав осіб з інвалідністю в країні. Вона логічна та виважена, що загалом дає підстави для перейняття її окремих елементів. Насамперед, становить інтерес спеціалізований орган – Департамент у справах осіб з інвалідністю Міністерства соціального захисту та праці, який, вважаємо, необхідний для ефективного та результативного контролю у досліджуваній сфері.

Література:

1. Įsakymas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija «Dėl Ginčų komisijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo» 2008-01-04 № A1-2.). URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.313211?jfwid=5sjolfx81>
2. Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas. 2003-11-18 № IX-1826 (Suvestinė redakcija nuo 2019-07-01). URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0CC6CB2A9E42/asr>

3. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas. 1991-11-28 № I-2044 (Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01). URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.199156E4E004/asr>

4. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. 2006-01-19 № X-493. (Suvestinė redakcija nuo 2021-01-02 iki 2021-02-28). URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.91609F53E29E/asr>

5. Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymas 2003-10-14 № IX-1768. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1F D5C3A4D10A/asr>

6. Nutarimas Lietuvos Respublikos Vyriausybė «Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo» 1998-07-17 № 892. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.60204?jfwid=-pw6827nma>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ОБІГУ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ТА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

Воронцова Д. О.

студентка юридичного факультету

*Науковий керівник: **Примаков К. Ю.***

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

На сьогоднішній день дуже різко зросла потреба у посиленні боротьби з незаконним обігом алкоголю та тютюнових виробів. Завдяки інституту адміністративної відповідальності, відбувається захист даних норм права: фінансового, екологічного, трудового, митного, а в деяких випадках – цивільного права та процесуальних галузей.

Адміністративна відповідальність – одна з основних видів юридичної відповідальності в Україні, вона виступає результатом порушення або неправильного виконання обов'язків, передбачених адміністративним законодавством, що призводить до необхідності реагування держави на адміністративні правопорушення. Майже половина усіх тютюнових виробів та алкогольних напоїв, які виробляються в нашій країні та за її межами, є незаконно виготовленими, тобто такий товар реалізується без сплати податків, акцизного збору та інших платежів, які є обов'язковими, або без отримання ліцензії [5].